

RAPORT DE ACTIVITATE 2019

Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției

CUPRINS

I. Despre CAPC	2
II. Sprijin pentru prevenirea și combaterea eficientă a corupției în sectorul justiției în Moldova	4
III. Inițiativa civică pentru un Parlament curat 2019	7
IV. Ajutorul social în Republica Moldova: între eficacitate și integritate	9
V. Sporirea securității alimentare a consumatorilor.....	10
VI. Litigarea strategică pentru integritatea aleșilor poporului	12
VII. Rezumatul proiectelor implementate de CAPC în 2019	13

I. Despre CAPC

DENUMIRE: Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției (CAPC)

ECHIPA:

Galina BOSTAN, *Președinte*

Lilia IONIȚA, *Vicepreședinte, coordonator de proiecte*

Stela PAVLOV, *coordonator de proiecte*

Viorel PÎRVAN, *coordonator de proiecte*

Radu JIGĂU, *jurist*

Dina SEMINAHIN, *contabil*

STATUT: ONG

SEDIU: Chișinău, str. Sfatul Țării 27, of.013

TEL/FAX: (373) 22 23 83 84

SITE: www.capc.md

Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției (CAPC) este o organizație non-guvernamentală, înregistrată la Ministerul Justiției la data de 19 aprilie 2000.

Scopurile CAPC: contribuirea la reducerea nivelului corupției în țară pînă la un nivel, care nu ar afecta drepturile și libertățile cetățenilor; ridicarea nivelului conștientizării pericolului pe care-l prezintă fenomenul corupției pentru stat; studierea nivelului pătrunderii corupției în societate și stat; determinarea sferelor care au fost în cea mai mare măsură afectate de corupție; considerând că corupția are loc acolo unde nu există transparență, ridicarea nivelului transparenței în activitatea instituțiilor statale și celor politice; considerând că organele unui stat democratic își desfășoară activitatea pe contul și în interesul societății, stabilirea unui monitoring al societății asupra activității organelor statului.

Principalele domenii în care CAPC s-a implicat în această perioadă sunt: expertiza coruptibilității proiectelor de acte legislative; expertiza vulnerabilității proiectelor actelor normative din perspectiva drepturilor omului; elaborarea de studii și cercetări în domeniul anticorupție și justiție (inclusiv sondaj de opinii privind nivelul de satisfacție a justițiabililor); consiliere publică prin intermediul liniei fierbinți; monitorizarea autorităților publice; elaborarea instrumentelor în scopul prevenirii corupției (baza de date www.interese.md); crearea instrumentelor metodologice pentru monitorizarea și evaluarea politicilor și instrumentelor anticorupție.

CAPC a diseminat experiența sa în domeniul expertizei coruptibilității la sesiunea plenară GRECO, metodologia CAPC fiind evaluată ca una din cele mai bune practici din Europa în acest domeniu, iar Ghidul și Studiul privind eficiența mecanismului de efectuare a expertizei coruptibilității au fost recomandate ca resurse valoroase pentru țările care doresc să pună în aplicare expertiza coruptibilității. În același timp, experiența CAPC în domeniul expertizei coruptibilității ca bune practici a fost prezentată în Albania, Duma de Stat a Federației Ruse, Republica Kazahstan și Ucraina .

CAPC este membru al **Alianței Anticorupție din Republica Moldova** (www.alianta.md), care reunește actori ai societății civile și oferă posibilitatea ONG-urilor membre să facă schimb de informații cu privire la activitățile existente, iar Guvernul preia comentariile de la membrii săi.

Începând din martie 2014 CAPC este partener asociat la **Southeast Europe Leadership for Development and Integrity (SELDI)** (www.seldi.net) - o coaliție anticorupție și bună guvernare din Europa de Sud-est, implicând parteneri din nouă țări. Rețeaua funcționează pe baza strategiei comune și a agendei de acțiune convenite. Obiectivul Inițiativei regionale este de a contribui la o societate civilă dinamică din regiune, capabilă să participe la dezbateri publice și să influențeze procesul politic și de luare a deciziilor în domeniul combaterii corupției și buneii guvernări.

CAPC este membru al **Coaliției pentru protecția avertizorilor de integritate din Europa de Sud-Est**, coaliție formată din organizații ale societății civile din 10 țări: Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Kosovo, Macedonia, Moldova, Muntenegru, România și Serbia. Coaliția va acționa pentru a se asigura că avertizorii de integritate sunt tratați în mod echitabil și că dezvăluirea acestora conduce la schimbări pozitive. De asemenea, va promova beneficiile avertizării privind avertizarea spre îmbunătățirea responsabilității guvernamentale și corporative și va încerca să sporească percepțiile publice ale avertizorilor. Acesta va servi ca o umbrelă pentru advocacy, legislație și dezvoltare politică, sprijin pentru avertizare și consiliere, informații publice și mass-media, precum și o rețea de schimb de experiență și informații.

II. Sprijin pentru prevenirea și combaterea eficientă a corupției în sectorul justiției în Moldova

Pe parcursul anului 2019, în cadrul Proiectului Uniunii Europene „Sprijin pentru prevenirea și combaterea eficientă a corupției în sectorul justiției în Moldova” *“Support to efficient prevention and fight against corruption in the justice sector”*, EuropeAid/138640/DH/SER/MD (în continuare - Proiectul), implementat de *Consortiul Hulla & Co. Human Dynamics KG* și Asociația Obștească Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției, CAPC a monitorizat 495 ședințe de judecată. Din numărul total (495) de ședințe de judecată monitorizate, 51% (251) au constituit ședințe în cauzele penale, 36% (179) în cauzele civile și 13% (65) în cauzele administrative. 89% (441) din ședințele monitorizate constituie ședințe de judecată, care s-au desfășurat în instanțele de fond și 11% (54) în Curțile de Apel (Chișinău, Bălți, Cahul, Comrat).

72% (355) din ședințele de judecată monitorizate s-au desfășurat în Judecătoria Chișinău (Centru, Buiucani, Botanica, Rîșcani, Ciocana) și Curtea de Apel Chișinău, iar 28% (140) în judecătoriile din afara Chișinăului și Curțile de Apel: Bălți, Cahul, Comrat. Astfel, au fost monitorizate cel puțin 2 ședințe de judecată în toate judecătoriile din Republica Moldova, așa cum au fost stabilite prin art.1 din Legea nr.76 din 21.04.2016 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești, cu excepția judecătoriei Edineț (Briceni, Dondușeni, Ocnița, Edineț).

Din numărul total (495) de ședințe monitorizate, 20% (101) au constituit ședințe de judecată în cauzele de interes public: dosarul FILAT Vladimir; dosarul EȘANU Valentin; dosarul BRAGUȚA Andrei; dosarul BALABAN Valeriu; dosarul ȘOR Ilan.

În 52% (257) din ședințele de judecată monitorizate, judecătorii au fost femei, iar în 259 de cazuri sau 52% din ședințele de judecată monitorizate, acestea erau conduse de judecători ”tineri” (numiți pînă în 5 ani).

Monitorizarea a 495 de ședințe de judecată, care au avut loc pe parcursul anului 2019 în instanțele judecătorești din Republica Moldova a permis degajarea următoarelor observații preliminare:

Cît privește verificarea respectării principiului publicității în instanțele de judecată:

1.Sediile instanțelor judecătorești din Chișinău, în mare parte, nu corespund necesităților și condițiilor de activitate a unor instanțe de judecată: accesibilitate redusă pentru persoanele cu nevoi speciale; lipsa/nefuncționarea lift-urilor; număr redus de scaune/banchete pe holurile clădirii; lipsa vestiarelor; lipsa birourilor speciale pentru avocați și procurori.

2.Informarea publicului despre data și ora ședinței de judecată, prin intermediul listei cauzelor fixate pentru judecare și a platformei www.instante.justice.md, este nesatisfăcătoare pentru motivele arătate

în paragraful III.2, iar aceasta constituie un impediment în garantarea accesului publicului în ședințele de judecată.

3. Nu există o abordare unitară în rândul judecătorilor privind tipul de încheiere (document procesual separat sau document procesual integrat în procesul-verbal al ședinței/formă protocolară a încheierii), care urmează a fi emis în cazul declarării unei ședințe de judecată închise.

4. Cea mai mare rată de condiționalizare (rata medie de condiționalizare a accesului monitorilor în ședința de judecată a constituit 27%) a prezenței publicului în ședințele de judecată s-a înregistrat în cazul ședințelor de judecată, care au avut loc în biroul judecătorului (43,4% față de media 27%) și în cazul ședințelor de judecată conduse de judecătorii "tineri" (34% față de media 27%).

5. Judecătorii, repetat, au manifestat reacții diferite față de persoanele, care doreau să asiste la ședințele de judecată: atitudine neutră, control excesiv de identitate, reticență față de monitorizare, convingerea/opinia că monitorizările/controlul public a procesului de desfășurare a justiției trebuie să fie controlate de conducerea instanței de judecată sau de Consiliul Superior al Magistraturii.

6. În cazul a 18 ședințe de judecată, din numărul total de 55, în care a fost pronunțată o hotărâre judecătorească, aceasta nu a fost făcută publică.

Cît privește verificarea respectării principiului eticii profesionale în ședințele de judecată:

7. Majoritatea ședințelor de judecată monitorizate (53%) au început cu întârziere. Cel mai des, ședințele întârzie cu pînă la 10 minute.

8. Judecătorii, în mare parte, au asigurat respectarea de către personalul instanței a normelor legale și respectarea de către participanții la proces a normelor de conduită profesională. Totuși, în procesul monitorizării, au fost înregistrate cazuri în care judecătorii, nu au respectat garanțiile minime ale procesului echitabil, prin nesocotirea dreptului inculpatului de a fi judecat în prezența sa și de a fi judecat fără nicio întârziere nejustificată; nu au asigurat exercitarea îndatoririlor judiciare fără subiectivism și prejudecăți, prin diverse manifestări verbale, de genul: mormăielii și comentarii/remarci nepotrivite în privința inculpaților sau a cererilor acestora; nu au asigurat un just și fin echilibru în proces, prin comportament netemperat și lipsit de răbdare, ceea ce este de natură să distrugă aparența de imparțialitate (a se vedea paragraful IV.1 „Respectarea ținutei etice a judecătorilor în ședințele de judecată” din raport, care prezintă exemple relevante de comportamente necorespunzătoare).

9. Avocații, în general, au exercitat obligațiunile lor în corespundere cu bunele practici profesionale în materie juridică, normele materiale și procedurale și au avut o conduită profesională și corectă. Cu toate acestea, în procesul monitorizării, au fost înregistrate cazuri și de nesocotire a exigențelor eticii profesionale a avocaților (mai des în cazul avocaților din oficiu): neprezentarea în ședințele de judecată a avocaților (a se vedea paragraful IV.2); întârzieri în ședințele de judecată; exercitarea necorespunzătoare a obligațiilor de avocat, care s-a manifestat prin neîntocmirea documentelor necesare; necunoașterea cauzei; neatenția în cadrul ședințelor de judecată.

10. Deși monitorii în majoritatea cazurilor au calificat comportamentul procurorilor în ședințele de judecată în cauzele penale ca fiind corect, totuși rezultatele monitorizării denotă că procurorii, în general, nu sînt obișnuiți cu prezența publicului în ședințele de judecată și sînt suspicioși, atunci cînd terțe persoane își exprimă dorința de a asista la ședințele de judecată. Totodată, monitorizarea a mai relevat,

că există deficiențe în organizarea activității procurorilor și că au fost cazuri în care procurorii au întârziat la ședințele de judecată și/sau nu au fost atenți la mersul ședinței de judecată (a se vedea paragraful IV.3).

Cît privește verificarea respectării principiului nemijlocirii și oralității în dezbaterile judiciare:

11. Rezultatele monitorizării ne-au permis să constatăm, că niciuna din ședințele de judecată monitorizate, nu s-a desfășurat în procedura scrisă, în acest fel, fiind respectat principiul oralității în dezbaterile judiciare.

Cît privește verificarea respectării principiului contradictorialității și egalității părților în drepturile procedurale:

12. Un număr considerabil (43%) din numărul total de ședințe monitorizate au fost amânate, cel mai des, din cauza pregătirii/organizării nesatisfăcătoare a ședințelor de judecată.

13. În majoritatea cazurilor judecătorii au creat condiții (conform prevederilor legale) pentru ca părțile să-și expună punctul de vedere asupra inițiativelor instanței și asupra oricărei probleme de fapt și de drept, care are legătură cu cauza dată judecării.

În cadrul extensiei Proiectului pentru alegerile locale generale din toamna anului 2019, CAPC, alături de partenerii din cadrul ICPC 2019 a dezvoltat mai multe activități de monitorizare și sensibilizare, inclusiv:

- **254** profiluri ale candidaților în alegerile locale generale analizate de către consultanții juriști ai CAPC și publicate pe portalul moldovacurata.md, anticorupție.md și suplimentele ziarelor;
- **1 model de sesizare** a cazurilor de corupere a alegătorilor elaborat și aplicat;
- **11 sesizări** adresate autorităților publice;
- **2 procese penale** pornite urmare a sesizărilor CAPC;
- **3 proceduri de control inițiate de ANI** în rezultatul sesizării de către CAPC;

Implementarea proiectului a implicat necesitatea unei comunicări și mediatizări largi a activităților, deoarece încălcarea regimului de integritate de către candidații în alegerile locale, precum și identificarea cazurilor de corupere a alegătorilor pot fi detectate nu doar de către monitori, dar și de către cetățenii de rând care au fost îndemnați să furnizeze informațiile respective în adresa CAPC. În principal s-a optat pentru distribuirea largă a informației în spațiul on-line prin intermediul serviciilor și instrumentelor oferite de Facebook Ads și Google Ads.

Rezultatele obținute în cadrul Proiectului sunt dezvoltate în cadrul unui nou Proiect "Litigare strategică pentru integritatea aleșilor poporului" în perioada 01.11.2019-30.04.2020.

IV. Ajutorul social în Republica Moldova: între eficacitate și integritate

În 2019, cu sprijinul financiar al Reprezentanței Fundației Konrad Adenauer în Republica Moldova din resursele oferite de Uniunea Europeană și Ministerul Federal de Cooperare Economică și Dezvoltare al Germaniei, CAPC a demarat implementarea Proiectului "Ajutorul social în Republica Moldova: între eficacitate și integritate". Proiectul este implementat în parteneriat cu Asociația Obștească "Concordia" (Telenești); Asociația Obștească „Nufărul” (Rezina); "Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI" (Balti); Asociația Obștească „Clinica Juridică Comrat” (Comrat).

Activitățile Proiectului se vor desfășura pe parcursul 1 an și 3 luni și vor acoperi 3 zone geografice: Centru, Nord și Sud (UTAG).

Prin proiectul "Ajutorul social în Republica Moldova: între eficacitate și integritate" se intenționează crearea unui mecanism durabil de monitorizare a sistemului de acordare a ajutorului social prin:

- crearea unei rețele de ONG locale, care să monitorizeze acordarea ajutorului social, în baza unui instrument unic;
- elaborarea și punerea în aplicare a unei Metodologii exacte și standardizate de monitorizare a sistemului alocării ajutoarelor sociale la nivel local (inclusiv versiunea Metodologiei, transpusă într-un e-template);
- asigurarea mediatizării și promovării rezultatelor monitorizării și a recomandărilor de îmbunătățire a mecanismelor de acordare a ajutoarelor sociale.

V. Sporirea securității alimentare a consumatorilor

În 2019 CAPC a continuat administrarea Centrului de Asistență a Consumatorilor din regiunea Centru (în continuare – CAS Centru), lansat de CAPC în 2014 în cadrul proiectului „**Sporirea securității alimentare a consumatorilor**”, cu suportul **Fundației Est Europene din Moldova** și care oferă servicii de informare și consultanță consumatorilor și altor actori interesați din domeniul respectiv.

CAS Centru - structură regională, alternativă, neguvernamentală, care oferă servicii de informare și consultanță consumatorilor, agenților economici:

- Informarea consumatorilor în ce privește siguranța alimentară;
- Consultarea cetățenilor privind drepturile consumatorilor;
- Acordarea asistenței juridice primare populației în ce privește drepturile de consumator;
- Oferirea informațiilor și ajutarea populației de a se adresa autorităților competente în protecția drepturilor consumatorilor;
- Informarea autorităților competente despre depistarea cazurilor de produse alimentare contrafăcute sau periculoase pentru consumatori;
- Efectuarea analizelor de laborator și informarea consumatorului despre rezultatele obținute;
- Identificarea, sistematizarea și înaintarea propunerilor de ajustare a cadrului normativ în domeniul securității alimentare a consumatorilor;
- Asistarea și consultarea ONG-urilor active și interesate în domeniul protecției drepturilor consumatorilor;
- Consilierea agenților economici ce comercializează produse alimentare privind obligațiile și drepturile acestora.

Consultanții CAS Centru au fost responsabili de gestionarea și operarea „**liniei fierbinți**” privind drepturile consumatorilor care poate apelată la numărul de telefon **0 22 233 200**. Linia fierbinte funcționează, de luni pînă vineri, de la ora 9.00 pînă la ora 18.00.

Pe parcursul anului 2019 au fost înregistrate 176 cazuri cu privire la produsele alimentare, dintre care 159 au fost recepționate prin intermediul liniei telefonice fierbinți (la linia telefonică fierbinte sînt acordate consultații primare consumatorilor și agenților economici care reacționează la sesizările adresate).

În temeiul cazurilor raportate de consumatori, CAS Centru a expediat: 126 sesizări către operatorii economici și 2 sesizări către instituțiile publice.

În rezultatul consultărilor publice organizate de Cancelaria de Stat, a fost examinat Planul de Acțiuni al Guvernului 2019 – 2020 (Maia Sandu) și înaintat un document cu Propuneri pentru îmbunătățirea Planului și includerea acțiunilor ce țin de siguranța alimentelor și protecția consumatorilor.

Membrii echipei CAPC au participat la emisiunea "Impact" de la TV Canal 3 din 23.04.19, difuzată pe 15.05.19, unde s-a discuta despre dreptul consumatorilor la produse lactate inofensive și la informare privind ingredientele acestor produse, în contextul efectuării unor analize suplimentare la un șir de produse lactate de către jurnaliștii postului TV Canal 3.

În scopul informării continue a cetățenilor despre activitățile CAS Centru, drepturile consumatorilor și alte informații utile, pe parcursul anului precedent au fost elaborate și publicate 4 articole pe pagina web www.alegesanatos.md, 27 postări pe pagina Facebook/alegesanatos.md, acestea fiind preluate de 17 publicații mass-media, fiind accesate în total de cel puțin 24.651 cetățeni.

În perioada 14-15 noiembrie 2019, specialiștii din cadrul Centrelor de Asistență a Consumatorului din Republica Moldova (Nord, Centru și Sud) au efectuat o vizită în România pentru a face schimb de experiență și bune practice în domeniul protecției consumatorilor și siguranța alimentelor. Au fost realizate vizite atât la autorități guvernamentale (Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor) cât și la organizații ale societății civile din domeniul protecției consumatorului (Asociația „InfoCons”, Asociația pentru Protecția Consumatorilor din Romania).

VI. Litigarea strategică pentru integritatea aleșilor poporului

În perioada 1 noiembrie 2019-30 aprilie 2020, CAPC, Cu suportul Programului "Buna Guvernare" a Fundației Soros Moldova implementează Proiectul ***Litigare strategică pentru asigurarea integrității aleșilor poporului.***

Scopul proiectului este contribuirea societății civile la consolidarea integrității în sectorul public, implicit a aleșilor poporului, prin punerea în aplicare efectivă a prevederilor legislației pentru asigurarea integrității și Codului penal privind coruperea alegătorilor.

Proiectul are următoarele direcții de acțiune:

- **sesizarea** de fiecare dată a Autorității Naționale de Integritate privind iregularitățile depistate în procesul de analiză a declarațiilor de avere și interese ale candidaților, ținând cont de faptul că în cadrul proiectului aplicat pentru alegerile parlamentare au fost depistate asemenea deficiențe ca: nedepunerea declarațiilor de către candidați, diferențe între declarațiile depuse la CEC și ANI, lipsa reacției ANI la investigațiile anterioare ale jurnaliștilor.
- **monitorizarea** și contribuirea la punerea în practică a **prevederilor Codului penal privind coruperea alegătorilor** prin crearea unui suport teoretic (Ghid), precum și a unei practici de detectare și sesizare a autorităților publice privind cazurile de corupere a alegătorilor. Ghidul urmează să fie formulat de o manieră accesibilă pentru publicul larg, astfel încât să constituie o sursă primară pentru detectarea cazurilor de corupere a alegătorilor.
- **informarea publicului larg** și mediatizarea gradului de implicare a autorităților publice pentru asigurarea integrității aleșilor și procesului electoral. În acest scop vor fi desfășurate mai multe activități, inclusiv elaborarea raportului "***Cum a fost asigurată integritatea aleșilor locali și a procesului electoral în 2019***", care va fi prezentat în cadrul unui eveniment public (club de presă).

VII. Rezumatul proiectelor implementate de CAPC în 2019

Denumire proiect	Perioada de implementare	Finanțator	Valoarea suportului financiar	Număr personal implicat
Sprijin pentru prevenirea și combaterea eficientă a corupției în sectorul justiției în Moldova	August 2018 – Ianuarie 2021	Uniunea Europeană, EuropeAid/138640/DH/SER /MD, implementat de Consorțiul Hulla & Co. Human Dynamics KG și CAPC	84 000 EUR	8 persoane
Inițiativa civică pentru un Parlament curat 2018 (2019)	Iunie 2018- Octombrie 2019	Fundația Soros Moldova	43 570 USD	6 persoane
Ajutorul social în Republica Moldova: între eficacitate și integritate	Noiembrie 2019 – Ianuarie 2021	Fundația KAS din resursele oferite de UE și Ministerul Federal de Cooperare Economică și Dezvoltare al Germaniei	59 810 EUR	13 persoane
Litigare strategică pentru asigurarea integrității aleșilor poporului	Noiembrie 2019- Aprilie 2020	Fundația Soros Moldova	20 000 USD	4 persoane
Sporirea securității alimentare a consumatorilor	Ianuarie 2019 – Decembrie 2019	Fundația Est Europeană	19 932 USD	4 persoane